

U Horvatovim pjesmama zapaža se osjećaj za ritmiju, klasičnu metriku, fakturu građenja linija, koja se oslanja na nekoliko shema rimovanja, s katrenskom strofikom i onom u sekstama. Ovaj pesnik se opredelio, tradicionalistički, manje-više, za jednu poznatu, ustaljenu i starovremensku leksiku pesničkih izraza (tipa: »puti«, »brodi« i sl.). Međutim, prihvatanje takve vokacije nije ga onemogućilo da dođe do određene individualizacije iskaza, ne u nekom zavidnom stepenu, ali ipak dovoljno; dokazujući da pevanje, po uzorima iz književno-istorijske prošlosti ne mora odmah da znači i poetsku konzervativnost. Evidentno je da Horvat ima određeni afinitet za takav tip poezije, koja zahteva vezanu formu i da, baš na taj način, uspeva da realizuje svoj intimistički i ispovedni, metaforični i lirski pesnički glas.

Najinteresantnije i najambicioznije, možda, jesu pesme prvog ciklusa, gde u drevnom orfejskom mitu pesnik traži izvesne odgovore, poistovećenje i mogućnost za vlastitu viziju te velike teme. No, ne bi se moglo reći da je Horvat u stanju da dostigne verodostojnu aktualizaciju orfejske »problematike« (to zahteva daleko veću poetsku snagu i povišeniji i potresniji tembr pevanja) i sasvim lično viđenje metamorfoza koja je, tokom vremena, doživela fabula tragedije mitskog pevača.

Eventualne zamerke odnosile bi se na izvesna ponavljanja, s malim variranjem nekoliko aforističkih tvrdnji, na povremenu neinventivnost poenti i na prazno nizanjanje stihova u nekim pjesmama, dopadljivim, ali besadržajnim. Draž, ljupkost, lepršavost ipak nije dovoljan kvalitet.

J. K.

RADOMIR RAJKOVIĆ: »RAZGLEDNICE«

»Ugao«, Vršac, 1971.

Nova knjiga pesama Radomira Rajkovića, posle pet ranije objavljenih — *Pesak i leto*, *Pustare*, *Maske*, *Ljudi*, *Panonske elegije* — ne može odgovoriti ni autoru da li je zaista uspeo da sublimiše neko svoje iskustvo u dobru poeziju. Njegova poslednja knjiga, kao ni prethodne, ne obavezuje izuzetnim pesničkim sadržajem. Rajković je pesnik konformističan i neobično sklon literarnom maroderstvu i kompiliranju. Za njega je poezija svojevrstna aleatorika, veština pabirčenja i želja da se bude što dopadljiviji. Ne znajući za meru, pesnik nekontrolisano reda stihove pune frivolnosti i misaonog siromaštva. U jednom nadrealističkom, ponajmanje umetnički ostvarenom maniru, Rajković iskazuje banalnosti, pomodne refleksije u jednoj pogubnoj i paradoksalnoj diskurziji (*Ti kažeš: krava Ja vidim i tele*). Rajković je u emphazi prepun usklika, sjaja evropskih metropola, imena i imena, čitava jedna nomenklatura disparatnog i nebitnog. Ostaje utisak da u ovoj knjizi nema zrele snage i da je ona konglomerat nejakih stihova, kazanih dosta nevešto i bez nadahnuća.

J. Z.

ESAD P. EKINOVIĆ:

»POKUŠAJ RAVNOTEŽE«

Biblioteka mladih fonda A. B. Simić, Zagreb, 1971.

Iz nekih 40-tak pesama zbirke Esada Ekinovića možemo se uveriti da se radi o pesniku sklonom slobodnom stihu i verbalnoj invenciji, tek s povremenim, unutarnjim, slikovanjem; opredeljenom za iskaz, tek ovlaš ritmizovan, koji bi, da nema inverzije, eksklamacija i pesničke, mada odviše »otvorene« metaforike, delovao sasvim prozno. Izgleda da mu najviše »leže« distisi, u poslednjem ciklusu, istoimenom sa naslovom čitave knjige. Taj ciklus je i najbolji, koliko-toliko koherentan, eliptično rasterećen retoričkih suvišnosti, kojima je, i inače, pe-

sniik »platio« izvestan »dug« u nizu drugih pesama, naročito u *Ex ponto moderno*, gde imamo i rasprisanost, »neekonomisanje« rečima, to je teško probiti se do smisaone i značajske srži tih linija.

Ekinović konstatuje zbivanja u našem okruženju (da li je to, samo, dostatno za razlog pevanja?); erotizam, naša životna kontingentnost, nemogućnost izbavljenja, bezizlazje. Time što se u pesmi *Ulica* obara, estradaški na estabilarne, zaplašene, svojoj »civilizaciji« ropski privržene građane, on je isto onoliko moderan pesnik koliko je to i masa drugih.

Verlen i *Stecak* primeri su za pesme iz kojih možemo naslutiti pesnikovo viđenje nekih poznatih tema ili simbola, ali to su samo krokiji, crtece u mimohodu, doticaji, daleko od šireg zahvata.

Esad P. Ekinović je još jedan u množini naših pismenih donekle interesantnih pesnika, skromnog formata i dosta ujednačenog fona pevanja.

J. K.

ELVIRA RAJKOVIĆ: »EUMENIDE«

»Ugao«, Vršac, 1971.

Elvira Rajković, pesnik i pripovedač, prvi put se javila u književnosti knjigom poezije *Znam za tebe* (1969), a nedavno je vršaćki *Ugao*, u 29. svesci svoje biblioteke, izdao i njenu prvu knjigu proze pod naslovom *Eumenide*. Knjiga je komponovana od sedamnaest kratkih priča koje su u knjizi podeljene, više grafički nego tematski, u tri bezimena ciklusa.

Elvira, uglavnom, koristi dva načina pripovedanja. U prvom, manje zastupljenom, njena priča ima čvrstu fabulu, likove i situacije, ali u toj kratkoj novinskoj priči sav pripovedni potencijal ostao je nerazvijen, ugušen. Drugi način pripovedanja je znatno harmoničniji, ali zato bez fabule i čvrste pripovedačke osnove. Sporom strujom lirskog pripovedanja, Elvira, u stvari, piše »niočemu«. Pred nama promiču svetlosti, boje, zvukovi, neki predmeti, neki likovi, slabi kao senke.

Ova proza, u celini, nema sugestivnosti ni onih neminovnih životnih sadržaja. Svojim osnovnim tonovima Elvirine priče podsećaju na pripovedački manir Vere Blagojević.

D. P.

ROBER DESNOS: »PESME IZ MOJE ULICE I MOJE DUŠE«

»Bagdala«, Kruševac, 1971.

Izborom i prevodom Nikole Trajkovića, *Bagdala* nam omogućuje da se prvi put su-sretne sa poezijom Robera Desnosa.

U svojim počecima Desnos pripada krugu hipnista, a docnije ulazi u sferu dadaizma, družeci se sa A. Bretonom, T. Carom, L. Aragonom i drugima, da bi negde 1922. godine svojoj poeziji dao nadrealne okvire, odvojivši se od Bretona u toliko meri, da ulazi u polemiku sa njim u cilju odbrane nadrealizma, a rezultat te polemike biće »Treći manifest nadrealizma«, čiji će on biti tvorac.

Pesme obuhvaćene ovom knjigom svrstane su u cikluse, od kojih svaki okuplja pesme srodne po formi, dobu u kome su nastale i stanju pesnikove duše. Ti ciklusi (*Na pola puta*, *Gorke pesme*, *Nekoliko pesama za decu* i *Pesme bez naslova*) opet čine jedan sklop vezan snom u nadrealnoj pariskoj noći.

T. B.

OBAVEŠTENJE

Molimo naše čitaoce da uplate pretplatu na časopis za 1972. godinu čekovnom uplatnicom na žiro-račun 657-3-298 kod Novosadske banke u Novom Sadu.

STOŠIĆEVA VIZIJA PLANETARNE PUSTOLINE

Tokom decembra u Galeriji Matice srpske održana je izložba somborskog umetnika Zorana Stošića »Vranjskog«. Slikar je izložio oko sedamdeset dela: radova u drvetu, ulja i crteža u više tehnika.

Slike su nastale u periodu 1969—71. godine, a podeljene su na nekoliko većih, tematskih ciklusa.

Koliko su Stošićeve kompozicije hromatski koherentne (preovlađuje smeđa gama, uz nešto sivih tonova; intenzivno crvena je, recimo, kao i bela, vrlo retka), isto toliko su i, inspiracijsko-sadržajski, usaglašene. To, jasno, ne znači da se radi o ograničenosti uobrazilje; naprotiv.

Signature, minijature grba grada Sombora, manir triptihona i ostalo upućuju na Stošićevu intenciju da svojoj tragalackoj aktivnosti da jedan starovremenski, tradicionalni, ikonopisački karakter. Ali, to je samo okvir. Ovaj umetnik je izričito moderan. Njegova misaonost je takva. Svaka slika kao da je esej, meditacija za sebe, o zastrašujućem fenomenu obeščovečenosti i totalne pustoši, civilizacijskog neishoda, dominantnog u ovom vremenu. Stoga su kompozicije naseljene tišmom oblaka, herikena, maglina, nejasnih obrisa dalekih planeta, ostataka modula i svemirskih postaja.

Slike kao da poseduju dubinu, perspektivu prostornosti; stvar je motrioca i njegove imaginativnosti koliko će daleko putovati. No, u svakom slučaju, ne beskrajno, bar ne dalje od »hromatske iluzije«. Mislim da je Stošiću, na nekoliko najvrednijih platna, pošlo za rukom da registruje »transcendentalnu bankizu«, kamuflažnu dimnu zavesu, konačnu prazninu (ako to, ona, jeste).

DOBROVIĆEVE GRAFIKE

Izloživši u Salonu Tribine mladih jedino svoje serigrafije, Juraj Dobrović nije prezentovao čitavu svoju dejstvenost na planu novih tendencija. Izostali su reljefi i objekti (njegovi poslednji, glavni i konzekventni dometi u plastici).

U čitavom izloženom materijalu mogle bi se izdvojiti nekoliko celine: »sferične« grafike, koje karakteriše vizuelni utisak uzdrzanog, dvolinijskog rotiranja (među ovima, najinteresantnija je ona iz »Polja 65«, gde je bojni sloj, kao i pozadina, takođe beo, ali — jer je upotrebljena specijalna boja, koja, pri tome, ima i izvesnu blagu reljefnost, — ipak je ostvareno kontrastiranje; zatim grafičko-vizuelna polja, koja podsećaju na kvadratne listove presavijenih uglova. Njima srodne bile »Mape 71« i »Polje 71« s krajnjom intenzifikacijom optičko-hromatskog efekta. I, konačno, »Mapa 69«, unutar čijih delova, takođe, egzistira izvesna distinkcija, iako je polazni element isti — kvadrat. Ove grafike bi mogle biti, zapravo, jednodimenzionalne verzije-inicijati autorovih objekata (»Prostorna konstrukcija«, 64).

Za čitav Dobrovićev eksponatorij, sa ove izložbe, karakteristično bi bilo oslanjanje na iskustva op-arta, ali u sasvim individualizovanom vidu, kao i specifičan tretman hromatike, koja trpi samo »čiste«, linijama determinisane, bojene površine. Uz položaj figure, nijanse bi, takođe bile instrument podsticaja progresije osnovne strukture, čime se postiže njen dinamizam.

Juraj Dobrović se afirmisao u okviru pokreta »novih tendencija« (zajedno sa Pice-ljem, Srncem, Sutejem i ostalima).

J. K.